

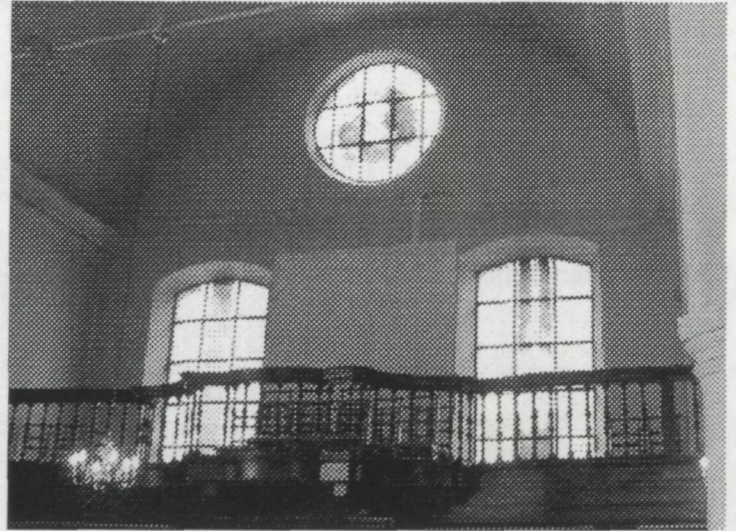
De Kapucijnenkerk - De nieuwe glasramen

De omvangrijke en ingrijpende renovatie van straten en pleinen in onze "Stad aan Zee", leidt op sommige plaatsen ook wel eens tot afbraak van een waardevol gebouw, maar op meerdere plaatsen ook wel tot opvallend degelijke en eigentijdse nieuwbouw. En voor waardevolle nieuwbouw en renovatie heeft de gidsenkring "Lange Nelle" ook oprechte belangstelling.

In de voorbije jaren heeft ook het patrimonium van kerken en bidplaatsen in onze stad ruime aandacht gekregen. HH. Petrus en Paulus-, H. Hart- en St. Jozefskerk zijn grondig gerestaureerd; in de hoofdkerk en in de St. Janskerk zijn nieuwe orgels geplaatst; de neogotische parochiekerk van het Hazegras is vervangen door een bescheiden maar opvallende nieuwbouw en in de barokke Kapucijnenkerk zijn nieuwe glasramen geplaatst waarin kleur, licht en lijnen versmelten in een eenvoudige en hedendaagse vormtaal.

De felgekleurde, figuratieve glasramen van de gotische kathedralen zijn een sfeerscheppend element maar brengen de kerkgangers ook visuele voorstellingen van geloofspunten, van verhalen van het evangelie en van heiligen. In barokkerken wordt, in de geest van de contrareformatie, de aandacht van de kerkganger meteen naar het koor en het altaar gericht. Hierbij is het invallend licht een belangrijke factor. Daarom creëerde de baroktijd in de overwegend rechthoekige vensteropeningen heel lichte, bijna blanke ramen met een geometrisch patroon en hoogstens een centraal geplaatst gebrandschilderd motief. Van de tweede helft van de 19de tot het einde van de 20ste eeuw kende de kerkbouw in Vlaanderen vooral een teruggrijpen naar de neostijlen. Nieuwe, actuele kunstvormen van glasramen zijn dan ook vele decennia uitgebleven.

De negen nieuwe glasramen die verleden jaar in de zuid- en in de westgevel van de Kapucijnenkerk zijn aangebracht zijn ontworpen en gerealiseerd door *Joost Caen, (1)*, ontwerper-realisator van glaskunst en docent conservatie-restauratie aan de hogeschool te Antwerpen. In die glasramen vormt het samenspel van licht, kleur en lijnen een eenvoudige, abstracte vormtaal die door de identieke geometrische structuur ook goed aansluit bij authentieke barokglasramen. In de ramen in de zuidelijke gevel contrasteert de grijze kleur van

de onderste rechthoeken met de opgaande blauwe tinten van de hogere raamcomponenten. De aandacht van Joost Caen ging daarbij niet alleen naar de esthetische vorm van zijn creaties maar ook naar het realiseren van een rijke lichtinval waardoor zijn monumentaal werk in de barokke kerkruimte meteen ook een liturgische functie krijgt.

De kunstenaar vond zijn inspiratie in het "Zonnelied" van Franciscus van Assisi. Voor deze kerk meteen een link naar de stichter van de franciscanenorde, de kloosterorde waaruit later de kapucijnen zijn afgesplitst. Franciscus (1182-1226) dicteerde zijn Zonnelied in de nadagen van zijn leven, neergeslagen door ziekte en door zorgen voor zijn te snel groeiende kloostergemeenschap, als een lied tot lof en eer van God. In opeenvolgende strofen worden de grote elementen van de natuur opgeroepen, elementen die Franciscus "broeder" of "zuster" noemt wat wijst op zijn diepe verbondenheid met de natuur en waarvoor hij God ook dankbaar is. De voorlaatste strofe van het zonnelied, over onrecht en vrede onder de mensen, werd iets later door Franciscus aan het Zonnelied toegevoegd. Kort voor zijn dood dicteerde hij de laatste strofe, opgedragen aan "zuster dood", als teken van aanvaarding van de lichamelijke dood.

Hoog boven het koor van de Kapucijnenkerk is een cirkelvormig, geometrisch verdeeld, glasraam aangebracht dat verwijst naar "Broeder Zon". In het speels omljnd zonoppervlak vloeien vele gele tot donkerbruine tinten in elkaar over. Een kleine strook van dit oppervlak wordt door een doorschijnende band omfloerst want Broeder Zon, die de dag verzekert, schijnt met

een wisselende intensiteit. Het cirkelvormig glasraam in de zuidgevel, hoog boven de orgelkast, wijst op "Zuster Aarde", een blauwe schijf die naar de randen donkerder wordt en opgehangen schijnt aan broze draden. Blauw is de kleur van het aardoppervlak zoals het vanuit de ruimte waargenomen wordt.

De andere, rechthoekige, glasramen op de zuid- en westgevel hebben allen een identieke structuur: opeengestapelde rechthoeken die licht gekleurd glas omlijsten dat doortrokken is door verticale lijnen en stroken met een afwisselend witte of een meer uitgesproken kleur. Bij het kerkkoor komt "Zuster Maan". In het glasraam wijst de wisselende tonaliteit van het blauw op de lichtschakeringen van het heelal. Bij "Broeder Wind" ziet de hemelsfeer er dreigender uit. De lichtschakeringen zijn duidelijker, de lijnen meer kronkelend. In de centrale zone daalt een lichtflits naar omlaag. In het loflied vormen de "Wolken" één geheel met broeder wind. Het glasraam Wolken contrasteert met een opvallend donkere middenzuil die als een grote dreiging een smalle wolkenband doorsnijdt. De kronkelende lijnen boven en onder de frisse, heldere tinten van "Zuster Water" wijzen op de eeuwige kringloop van het nuttige en kostbare water. Het raam op de zuidgevel, opgedragen aan "Broeder Vuur", toont het levendig koloriet, van rood over geel tot donkerbruin, van vlammen die ook kleur en licht verschaffen.

Het brandraam naast de orgelkast in de zuidelijke gevel, verwijst naar de voorlaatste strofe van het Zonnelied waarin Franciscus de vergeving als voorwaarde stelt van vrede tussen de mensen. In de centrale zuil wordt het zwart van de onvrede omringd door het wit van de vrede, evenwel doortrokken met een rode streep van een dreigende oorlog. Het ander groot raam in deze gevel wijst op de lofzang van "Zuster lichamelijke Dood", de laatste strofe van het Zonnelied. Het zwart van het lichamen lijden en van de dood leidt naar een hemels licht. Hoog in dit licht zijn kruisjes, symbool van de christelijke leer over dood en verrijzenis, opgenomen.

Met deze glasramen heeft Joost Caen een reeks abstracte, opmerkelijke kunstwerken gerealiseerd die daarbij door hun helderheid en lichtintensiteit overeenstemmen met de liturgische functie van glasramen in barokke kerkruimten. De keuze van het Zonnelied als inspiratiebron voor zijn werk was voor Joost Caen niet alleen een ode aan de franciscaanse spiritualiteit die gedurende eeuwen vanuit deze stemmige kerk werd uitgedragen, maar ook een gelegenheid om, met de woorden van Franciscus, toch vreugde en geluk te vinden in tijden dat de vele elementen van de schepping

bedreigd worden. Het spel van licht, kleur en lijnen van de glasramen, uitgevoerd in een eenvoudige, hedendaagse vormtaal, wil alles oproepen, suggereren en creëren wat Franciscus in zijn loflied meedraagt zonder daarbij de liturgische functie van de glasramen te vergeten.

De negen glasramen zijn schenkingen. De namen van de milde schenkers zijn op de ramen vermeld.

De realisatie en de plaatsing van de glasramen werd verzorgd door het atelier W. Peters uit Paderborn (Duitsland). Bij de plaatsing is ook aandacht gegeven aan de isothermische beglazing van de glasramen wat niet alleen die ramen maar ook het kerkgebouw ten goede komt. Met deze nieuwe realisatie van glasramen kan de Oostendse kernstad nu drie uiteenlopende kunstvormen van glasramen aanbieden. - Neogotische glasramen met vooral iconografie van heiligen en van vooraanstaande ordebroeders in de Dominikanenkerk. De meeste van deze ramen dateren uit 1880-1885 en zijn scheppingen van J. Oterath, een leerling van de Bethune.

- De zeer expressieve, figuratieve glasramen in de St. Petrus- en Pauluskerk met scènes uit het leven van de patroonheiligen, taferelen uit het evangelie, streekheiligen en taferelen uit de geschiedenis van Oostende, uitgevoerd door M. Martens (Varsenare) in een zeer rijk koloriet, ter vervanging van de glasramen die tijdens wereldoorlog II vernield werden.

- De recente, abstracte glasramen in de Kapucijnenkerk.

Menig stad kan ons voor die rijkdom benijden.

Joost Caen:

geboren te Roeselare, woonachtig te Schoten. Diploma van Hoger Kunstonderwijs en van Meester in Beeldende Kunst, optie Restauratie aan het Nationaal Hoger Instituut en Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Antwerpen.

Zelfstandig kunstenaar (ontwerp en uitvoering) en restaurateur van glaskunst.

Docent Conservatie/Restauratie aan de Hogeschool Antwerpen (Assoc. Universiteit Antwerpen).

Gastprofessor aan diverse Europese universiteiten en hogescholen.

Diverse tentoonstellingen in België en buurlanden.

Realisatie van glaskunstprojecten en restauratieprojecten in kerken, kapellen en openbare gebouwen in Vlaanderen (Antwerpen, Leuven, Vosselaar, Wervik, Loppem, Kortrijk, Kapellen, Brussel, Asse, Heverlee, Oostende)